

Луганська обласна організація
Національної спілки краєзнавців України
ДЗ «Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка»

Відділ історичної спадщини АТ «Укрзалізниця»

«Луганщина: краєзнавчі розвідки»

Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Старобільськ, 23 квітня 2020 р.)

Старобільськ
2020

**Луганська обласна організація
Національної спілки краєзнавців України**

**ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”**

**Відділ історичної спадщини залізниць України
Департаменту корпоративної соціальної відповідальності
АТ „Укрзалізниця”**

Луганщина: краєзнавчі розвідки

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Старобільськ, 23 квітня 2020 р.)**

**Старобільськ
2020**

УДК 908(477.61)
ББК 63.3(4УКР)
Л 83

Рецензенти:

Савченко С. В. – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Набока О. В. – доктор історичних наук, завідувач кафедри історії України ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Редакційна наукова колегія:

Курило В. С. – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, голова правління Луганської обласної організації НСКУ.

Бадер А. В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та правознавства ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Бублик О. І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та правознавства ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Рубан М. Ю. – інженер I категорії відділу історичної спадщини залізниць України Департаменту корпоративної соціальної відповідальності АТ „Укрзалізниця”

Забудкова О. А. – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Л 83 **Луганщина: краєзнавчі розвідки** : матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф., 23 квіт. 2020 р., Старобільськ, Україна / ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка” [та ін.]. – Старобільськ, 2020. – 243 с

До збірника ввійшли матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Луганщина: краєзнавчі розвідки” (23 квітня 2020 р.)

Для широкого кола читачів, науковців, краєзнавців, учителів, студентів та всіх, хто цікавиться історією, сучасністю й переймається майбутнім Луганщини.

Роботи друкуються в авторській редакції. В збірнику максимально зменшено втручання в обсяг та структуру наданих до друку матеріалів.

УДК 908(477.61)
ББК 63.3(4УКР)

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
(протокол № 9 від 30. 04. 2020 р.)

© Колектив авторів, 2020
© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”

ЗМІСТ

Давня історія, історія міст, сіл та розвитку освіти на Луганщині

Бакишинська О. В., Мілованова Т. В. Благодійництво на Луганщині у XIX – на початку XX ст.	7
Бривко М. В. Забуті імена Донбасу: Віталій Сергійович Сніжний – педагог, журналіст, письменник.	10
Бублик О. І., Баженова К. Головні тенденції розвитку народної освіти Старобільщини кінця XIX – початку XX ст.	14
Верещун Т. М. Історія села Плахо-Петрівка.	20
Гогіна Т. К. З історії виникнення Сватівської ЗОШ I–III ст. № 8.	23
Голіков А. О. Бюджет повітового міста Старобільськ в 1918 р.: доходи та витрати.	26
Гончаров М. В. Мобілізація до Добровольчої армії генерала А. Денікіна на території Старобільського повіту (1919 р.)	30
Денисенко Д. Польські інтерновані офіцери у Старобільську (1939–1940 рр.)	33
Долгополов К. Р. Вивчення демографічних особливостей Луганщини під час Голодомору 1932–1933 рр.	37
Забудкова О. А. Зовнішній вигляд міст сучасної Луганщини на початку XX ст. (за матеріалами статистичної збірки „Города России в 1904 году”)	41
Закірова С. Г. Зміни комунікаційного простору індустріальних міст (на прикладі повітового Луганська)	45
Клименко В. Р. Діяльність 8-ї італійської армії у Старобільську в період окупації (1942–1943)	49
Климов А. О. Століття Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: віхи історії	52
Кобзар А. В. Пам’ять про минуле.	56
Коваленко І. М. Минуле та сьогодення українського села...	63
Коваленко Т. В. Луганщина в роки Української революції (березень 1917 – початок 1918 рр.). Факти. Події. Люди...	66
Курило В. С. Оновлення структури Луганського національного університету імені Тараса Шевченка на початку XXI ст. (до 99-ї річниці з дня заснування університету)	70

<i>Лебедєв Д. В.</i> Захоплення Повстанської армією Н. Махна Старобільська у вересні 1920 року: хід подій і стратегічні результати	74
<i>Мельник О. Ю.</i> Жіноча сорочка – традиційний елемент народного костюму кінця XIX – початку XX ст.	78
<i>Музика І. І.</i> Депортації західноукраїнців 1944–1951 рр. в історії Луганського краю: регіональні аспекти процесу розселення, влаштування та адаптації.....	85
<i>Нагибіна Ж. П.</i> Мілове – східний поріг України	90
<i>Сикало А. В.</i> Предводитель старобільського дворянства Ілля Матвійович Зілоті та його родина.	93
<i>Сухорада О. В.</i> Трагедія Білого яру	99
<i>Теліженко С. А., Набока О. В.</i> Обстеження курганної групи на північний захід від с. Новоселівка (Старобільський район Луганської області).....	103
<i>Шевцова Ю. С., Шевцова Ю. С.</i> Стан жіночої вищої освіти в Харківській губернії на прикладі роботи Інституту шляхетних дівчат (на матеріалах видань Харківського губернського статистичного комітету).....	109

Історія залізничної спадщини краю

<i>Белицький П. В.</i> Пасажирське залізничне сполучення на Донбасі, травень-листопад 1918 року	112
<i>Белицький П. В.</i> Пасажирське залізничне сполучення на Луганщині на початку XX століття.....	116
<i>Канівець І. О.</i> Вплив Донецької кам'яновугільної залізниці на соціально-економічний розвиток Донбасу в другій половині XIX ст.	120
<i>Кузьменкова Н. М.</i> Історія назви: залізнична станція Насвітевич	125
<i>Рубан М. Ю.</i> Історія та виробнича діяльність Луганського паровозного депо (1878–1957).....	128
<i>Рубан М. Ю., Машков В. С.</i> Передумови виникнення та розвиток галузевої журналістики на підприємствах Луганського залізничного вузла.....	137
<i>Рубан М. Ю., Цокур В. М.</i> Попаснянське локомотивне депо – провідне історичне ремонтно-експлуатаційне підприємство залізничного транспорту на Луганщині.....	145

Музеї та музейна справа Луганщини

<i>Корнієнко В. А.</i> Інформаційний огляд „Вікно у музейне сховище” як засіб популяризації фондів музею (на прикладі ЛОКМ).....	154
<i>Мартиненко М. С.</i> Українські дисиденти родом з Луганщини: до 45-ї річниці підписання Заключного акту наради з безпеки і співробітництва в Європі.....	157
<i>Мілованова О. В., Кушнір Л. В.</i> Перепрофілювання краєзнавчих музеїв в контексті розвитку туризму на Луганщині: до постановки питання.....	162
<i>Полякова О. А.</i> Етнографічна колекція національного одягу в фондах Луганського обласного краєзнавчого музею.....	168
<i>Чекмарьова Л. В.</i> Шкільний музей – соціокультурний центр громади.....	172
<i>Шейко О. Ю.</i> Пам’яткоохоронна діяльність Луганщини на сучасному етапі.....	176

Вивчення природно-кліматичних та демографічних особливостей регіону

<i>Гончарова Л. О., Юрченко В. А.</i> Природно-кліматичні особливості регіону на прикладі ботанічного заказника загальнодержавного значення „Юницького”.....	178
<i>Кисельова О. О., Євдокимова О. М.</i> Набуття компетенцій учнями під час практичних робіт з географії на місцевості.....	181
<i>Кулішов М. В., Ломако М. М.</i> Конгресів Яр – геологічна пам’ятка Луганщини.....	185
<i>Лук’яненко Д. В.</i> Динозаври з нашого краю.....	191
<i>Хіхлова Л. О.</i> Кліматичні зміни в Луганській області до 2050 року.....	196

Мовні особливості Луганської області.

Літературне краєзнавство

<i>Бабенко Н. О.</i> У вінку духовної краси Луганщини.....	201
<i>Безгодова Н. С.</i> Виразальні засоби (фігури кількості) як чинник національно-культурної специфіки усного мовлення.....	206
<i>Глуховцева К. Д.</i> Семантична структура діалектних текстів про руйнування храмів у XX столітті.....	209

Жувако Л. В. Дещо з історії прізвищ жителів селища Красноріченського.....	214
Калініна В. С. В. Сосюра – співець правди і краси	216
Манько А. М. Персоналія і творчість І. Низового в оцінці критиків, науковців, журналістів та інших цінителів мистецтва літературного слова.....	219
Пінчук Т. С. Із скарбниці педагогічної творчості: методичні здобутки (з досвіду роботи вчителя-словесника Кремінської школи-гімназії Тамари Олександрівни Уманської)	223
Полулях А. С. Філософсько-гуманістичні ідеї Григорія Сковороди	227
Рисухіна О. П. Лисичанськ поетичний.....	230
Смірнов Д. Е. Концепт <i>хата</i> у творчості Василя Голобородька	233
Сорока Н. С. Суржик – засіб змалювання персонажів	236
Царевська Т. С. „Забутий незабутній рай надзваний” (штрихи кримського періоду творчості Лесі Українки).....	239

О. О. Кисельова
(Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка),

О. М. Євдокимова
(Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка)

Набуття компетенцій учнями

під час практичних робіт з географії на місцевості

Сучасна дійсність вимагає від кожного члена суспільства високих і конкретних рис сформованої особистості – професіоналізму, контактності, амбітності тощо. Формування цих рис повинно починатися у школі, яка дає базові знання для подальшого оволодіння певною професією. Одним з недоліків старої школи була відсутність у методиках навчання важелів формування первісних навичок використання набутих знань. Від „знань, умінь та навичок”, які були своєрідним кредо шкільної

освіти, сучасні педагогіка та методика викладання навчальних дисциплін „виросли” до нової ключової парадигми сучасної української школи – формування в учнів предметних та ключових компетентностей, складовими яких є компетенції як інтегральні показники взаємодії компонентів.

Формуванню основних компетенцій сприяють практично всі шкільні навчальні дисципліни, але, на наш погляд, саме географія характеризується високим потенціалом їх реалізації, оскільки значна більшість тем має прикладний характер. Особливо це стосується практичних робіт у реальних умовах на місцевості, де вони не лише сприяють закріпленню навичок і вмінь, одержаних на уроках, але й потребують засвоєння нових методів та прийомів, спрямованих на вдосконалення здібностей школярів – таких, як проведення спостережень, вимірювань, описування їх результатів тощо.

Як класні заняття, так і практичні роботи на місцевості мають бути спрямовані на отримання знань про природу (знанневий компонент), способи навчально-пізнавальної діяльності (діяльнісний компонент), ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності (ціннісний компонент). Це триєдине наріжне каміння навчальної діяльності, що поєднує навчальні та виховні функції. Знанневий компонент виступає основою для формування всіх основних компетенцій. Так, знаннєві та діяльнісні компетенції формуються під час таких практичних робіт у 6-му класі, як орієнтування на місцевості, робота з метеорологічними приладами та спостереження за погодою, при вивченні місцевих водотоків і джерел, спостереженнях за змінами у природі. У 7-му класі учні власноруч облаштовують сонячний годинник, гномон і ведуть спостереження за висотою сонця впродовж дня і полуденною висотою сонця впродовж року. Виконання учнями таких завдань забезпечує усвідомлення ними світоглядних поглядів, формування діалектичного мислення.

Вже на перших екскурсіях в 6-му класі учні знайомляться з місцевими природними комплексами, навчаються їх визначати та описувати. У старших класах знання поширюються через вивчення антропогенних ландшафтів, виявлення їх зовнішніх зав’язків та взаємозв’язків між їх складовими, що сприяє

формуванню в учнів самостійних висновків щодо ролі людини та її діяльності у природному середовищі.

При дослідженні річки діяльнісна компетенція реалізується через різноманітні вимірювання, складання плану місцевості з використанням знань про масштаб, умовні позначення тощо, набутих на класних заняттях. Тут діяльнісна компетенція поєднується із знанневою. Одночасно з польовими морфометричними дослідженнями річки учні виявляють стан, екологічні проблеми річки й прибережної зони та пропонують заходи щодо їх усунення, що сприяє формуванню екологічної й природоохоронної компетенцій учнів. Ця діяльність і її результати (виконання проєктів збереження, відновлення та охорони природних ландшафтів) та посильна участь школярів у природоохоронних заходах зумовлюють розвиток громадянської та соціальної компетенцій.

Формування математичної та графічної компетенцій учнів відбувається при складанні за одержаними даними спостережень і досліджень таблиць, графіків, розрахунках середньостатистичних даних, визначенні амплітуди коливань температури, розрахунках величини річкового стоку під час повені та межені тощо.

Ініціативність і підприємливість учнів проявляються при виконанні проєкту збору, збереження та використання повеневих і паводкових вод річки та балок для господарських потреб місцевої громади. Інший проєкт – очищення водотоків від сміття – дає змогу залучити до роботи не лише учнів, а й місцевих жителів, що може стати важливим стимулом для пробудження їхньої екологічної свідомості. При цьому неодмінно постають як ключові соціальна й громадянська компетентності – вміння працювати у колективі, бути лідером у таких заходах. Та головне, що наслідком такої колективної діяльності стане очищення оточуючого середовища, прояв турботи про здоров'я як населення, так і природи (здоров'язберігаюча компетенція). Такі спільні заходи сприяють зближенню школи з життям, посилюють її культурний вплив на місцеве населення і забезпечують кращу підготовку учнів до практичної діяльності після закінчення школи.

Планувати, розробляти та здійснювати проекти, наприклад, щодо утилізації побутових відходів у своєму населеному пункті, є прикладом реалізації не лише діяльнісного компоненту, але й чинником виховання рис підприємливості. На таких прикладах формуються екологічне мислення учнів та їхня громадянська позиція.

Практичні роботи на місцевості мають підготовчий характер для виконання практичних робіт у класі. Наприклад, для виконання практичної роботи у 6-му класі „Складання графіка зміни температури повітря, опадів, рози вітрів, їх аналіз” необхідна довгострокова програма систематичних спостережень за погодою у своїй місцевості. Програма таких спостережень може бути стандартною, але вчитель може надати їй творчого характеру, збуджуючи зацікавленість учнів. Так, вивчення ходу температури можна відстежувати в різних умовах: на південній та північній ділянках шкільного подвір'я (двору), на різних околицях села, у відкритому полі та біля лісопосадки, поблизу річки та в балці, на їх схилах тощо.

„Набір” точок спостереження вчитель обирає заздалегідь разом з учнями, маючи на меті продемонструвати залежність ходу метеорологічних елементів від рельєфу, експозиції схилів, наявності чи відсутності рослинного покриву тощо. Виконання таких робіт потребує від учнів прояву самостійності, ініціативності, відповідальності, вміння працювати у групі, викликає дух суперництва та взаємодопомоги, взаємний контроль тощо, що зумовлює формування й поєднання багатьох компетенцій.

Під час робіт на місцевості особливої уваги потребує формування компетенції „Здоров'я і безпека” через набуття навичок безпечної поведінки в умовах несприятливих природних явищ і процесів, застосовування знань про лікарські й отруйні рослини, безпечну поведінку, особливо при екстремальних (надзвичайних) ситуаціях тощо. Ця компетенція логічно пов'язується із діяльнісним компонентом і є однією зі складових громадянської відповідальності.

Безумовно, практичні роботи на місцевості сприяють формуванню найважливіших компетенцій і компетентностей, розвитку творчих здібностей, індивідуального підходу до

розв'язання дослідницьких завдань, формуванню навичок роботи в колективі та розвитку нестандартного мислення.

Нарешті, практичні роботи на місцевості забезпечують дидактичними матеріалами навчальний процес, що підвищує усвідомлення учнями значущості їхніх досліджень і сприяють підвищенню самооцінки учнів.

Наукове видання

„Луганщина: краєзнавчі розвідки”

Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Старобільськ, 23 квітня 2020 р.)

Здано до склад. 12.05.2020 р. Підп. до друку 15.05.2020 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсет.

Гарнітура Times New Roman.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 26,3. Наклад 200 прим.

Зам. № 43

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

„Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка”

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. т/ф: (06461) 2-26-70

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від

09.04.2009 р.